

Hoe bepaal je doelen van een onderwijsinterventie?

Waarom ontbreekt het effect van onderwijsinterventies?

- Plannen te snel gemaakt (vaak omdat regelingen er om vragen).
- Onvoldoende gebruik van kennis uit onderzoek
- Samenwerking tussen betrokkenen verloopt stroef
- Eigenaarschap bij betrokken uitvoerders ontbreekt
- De voortgang of opbrengsten worden niet (goed) in kaart gebracht
- Bedoelde opbrengsten zijn moeilijk te meten

Ingrediënten voor doelbepaling

- Doorvragen: "Wat ga je zien bij de leerlingen?"
- Verschillende perspectieven: ieder neemt zijn eigen 'bril' mee en expertise.
- Evidentie uit onderzoek.
- Stel een theory of change op: onderbouwing waarom je met de gekozen interventie het doel gaat bereiken (in verschillende stappen)
- Gebruik data als aanscherping van doelbepaling.

Scholen werken voortdurend aan onderwijsverbetering. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het effect en de impact van onderwijsinterventies beter zichtbaar wordt?

Er is meer structurele samenwerking nodig tussen onderzoekers en onderwijspraktijk

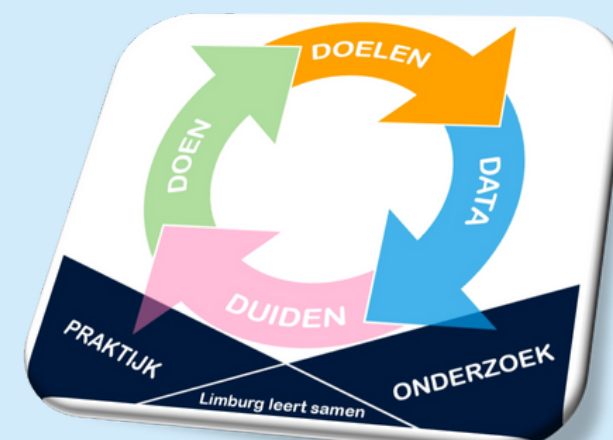

Werken op basis van een kwaliteitscyclus

Naar relevante, meetbare en haalbare doelen

- Doelen worden op verschillende niveau's vastgesteld van overheid tot leerling.
- Er is dialoog tussen betrokkenen nodig om tot uitdagende, haalbare, concrete, meetbare en relevante, goed geformuleerde doelen te komen.
- Binnen de OML stimuleren we de dialoog over doelen ook buiten school, bijvoorbeeld tussen scholen, maar ook tussen onderzoekers en onderwijsprofessionals binnen scholen.

"Ik wil met de leerling bezig zijn, niet met data". Starten met data kan tot ontmoediging leiden bij de betrokken onderwijsprofessionals. De beschikbare data zijn vaak gericht op een beperkt aantal onderdelen van het leerproces. Dat kan tot te nauw opgestelde doelen leiden. OML adviseert: Stel algemene doelen op zonder data, gebruik data als voor het aanscherpen van doelen.

Voorbeelden uit de praktijk

Ontwikkelingsgericht onderwijs

Een schoolbestuur met scholen die werken op basis van ontwikkelingsgericht onderwijs benaderde ons met de vraag: “we zijn op zoek naar een passend instrumentarium voor onze scholen waarmee ze inzichtelijk kunnen maken wat hun doelen zijn, wat ze doen om die doelen te bereiken en of ze de doelen bereiken”. In een eerste bijeenkomst kwamen schoolleiders en leerkrachten van de scholen samen en zijn we gaan doorvragen wat de doelen waren van het onderwijs op de scholen. “Wat zie ik bij een leerling die bij jullie op school heeft gezeten?” In teams per school lieten we ze de doelen op post-its zetten. Deze verzamelden we plenair en samen zijn we gaan groeperen. Waar we in eerste instantie overweldigd waren door de veelheid aan post-its bleken die terug te brengen tot de kernthema’s nieuwsgierigheid en motivatie.

Vervolgens zijn we in verschillende werksessies gaan aanscherpen wat we nu precies bedoelen met nieuwsgierigheid en motivatie. Daarbij brachten we altijd nadrukkelijk kennis uit de wetenschap samen met kennis vanuit de onderwijspraktijk. Wat zegt de literatuur over deze concepten en wat vertelt de expertise van leerkrachten ons? We bogen ons over vragen als “welk gedrag laten nieuwsgierige kinderen zien?” Zowel de interactie tussen scholen als die tussen onderzoekers en directeuren en leerkrachten heeft enorm bijgedragen aan de doelformulering op de scholen, was de conclusie van de schoolbestuurder.

We zijn uiteindelijk gekomen tot onze werkdefinities van nieuwsgierigheid en motivatie die als doelen gezien worden van het ontwikkelingsgericht onderwijs op de scholen binnen het bestuur. In een volgende stap gaan we samen kijken welk instrumentarium we kunnen gebruiken om op deze uitkomsten te kunnen monitoren.

Rijke schooldag | School en omgeving

Met Limburgse basisscholen zijn we aan de slag gegaan met het bepalen van het doel van de rijke schooldag die ze wilde aanbieden. Doel was om leerlingen in aanraking te brengen met activiteiten waarmee ze niet/onvoldoende in aanraking komen vanuit hun directe omgeving en waarmee verschillende vaardigheden worden vergroot, opdat ze meer gelijke kansen hebben op een passende onderwijsloopbaan. Nog heel breed en ook was er in eerste instantie geen specificatie van de vaardigheden genoemd. In bijeenkomsten met projectleiders van verschillende groepen scholen, en in bijeenkomsten met, leerkrachten, intern begeleiders, schoolleiders en beleidsmedewerkers pelden we gezamenlijk af wat het programma leerlingen moet brengen. “Wat ga je zien bij de leerlingen?”, is een vraag die wij regelmatig stelden. Een eenvoudige vraag die je helpt zo concreet mogelijk te worden. Het doel is uiteindelijk concreter geformuleerd naar vergroting van zelfvertrouwen, schoolmotivatie en vaardigheden op het terrein van kritisch en creatief denken van leerlingen.

Ook maakten we gebruik van onderzoek. Evidentie voor de rijke schooldag in de Nederlandse context is nog mager en die uit andere contexten is niet altijd één op één van toepassing op Nederlandse scholen. Bestaand onderzoek richt zich vooral op de relatie tussen verrijkt schoolaanbod en (cognitieve) leerprestaties en laat, naast wisselende, veelal beperkte effecten zien. Een aantal studies richt zich op de relatie tussen verrijkt aanbod en sociaal-emotionele uitkomsten, en ook daar zijn resultaten wisselend, waarbij wel effecten op zelfvertrouwen en betrokkenheid van leerlingen wordt gerapporteerd.

De literatuur stelt ons ook in staat een theory of change op te zetten: een onderbouwing van waarom de gekozen interventie verwacht wordt te werken. In eerste instantie moet het rijke aanbod ertoe leiden dat kinderen fysiek en mentaal beter in hun vel komen te zitten en meer zelfvertrouwen laten zien, hun (meta)cognitieve, sociaal-emotionele en burgerschapsvaardigheden ontwikkelen, hun talenten ontdekken, interesses ontwikkelen, hun toekomstperspectief verbreden, betekenisvolle relaties vormen met elkaar en met volwassenen, en hun netwerk en sociaal kapitaal vergroten. Deze verbetering van de sociaal-emotionele en (meta)cognitieve competenties en vaardigheden is onderdeel van een gezonde kindontwikkeling en heeft dan tot gevolg dat kinderen een beter begrip hebben wat ze willen en kunnen, en daarmee ook betere onderwijsprestaties laten zien en meer kans maken op een passende onderwijsloopbaan. Dit mondt dan uiteindelijk uit in lagere uitvalcijfers van kinderen in de onderwijsloopbaan en verbetering van kansengelijkheid.

